

RIJEČ UREDNIKA

Evo, rekao bih, napokon, nakon više od sto godina i nakon što je prevedena na sve glavne svjetske jezike, *Opće psihopatologije* Karla Jaspersa na hrvatskom, u prijevodu akademika Ante Stamaća i u izdanju Matice hrvatske, Klinike za psihijatriju »Vrapče« i Hrvatskog psihijatrijskog društva.

Osobno sam ispunjen zadovoljstvom i ponosom što mi se pružila prilika i čast pisati predgovor hrvatskom izdanju ovog kapitalnog djela svjetske psihijatrijske literature. A još mi je veća čast i zadovoljstvo što sam bio u prilici pokrenuti ovaj projekt, koji je značajan ne samo za hrvatsku psihijatriju nego i za kulturu općenito. Posebna mi je čast što sam, evo, mogao biti stručnim urednikom ove knjige! Naime nema u svijetu poznatije i priznatije knjige iz područja psihijatrije od Jaspersove *Opće psihopatologije*. To je vjerojatno jedina psihijatrijska knjiga koja, isto kao i najznačajnija filozofska djela, ne zastarijeva. Ona je jednako aktualna i sada, sto godina nakon njezina prvog izdanja 1913. godine, iako je od tada na području psihijatrije došlo do niza značajnih otkrića. Zato se kaže da je i danas za one koji žele učiti, znati i razumjeti psihijatriju, ova knjiga neophodna. No, nažalost, iako je tome tako, naši psihijatri uglavnom ne poznaju ovo djelo. Opću psihopatologiju (na)učili su iz drugih, posrednih, izvora – iz hrvatskih psihijatrijskih udžbenika u kojima su, na Jaspersovim temeljima, ukratko predstavljeni najznačajniji psihopatološki fenomeni te iz dvaju udžbenika opće psihopatologije (udžbenika Josipa Glasera iz 1963. i udžbenika Dražena Begića iz 2011). Također su se mogli služiti, već davno rasprodanim, »srpskohrvatskim« prijevodom Jaspersove *Opće psihopatologije* iz 1978. godine. Zahvaljujući ovom prijevodu, hrvatskim psihijatrima, i svima drugima koji se susreću s psihijatrijskim bolesnicima, ili ih psihijatrija zanima, sada je omogućen, na hrvatskom jeziku, uvid u veliko Jaspersovo djelo i susret s psihopatološkim fenomenima kako ih je on opisao.

Još kao specijalizant psihijatrije početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća uočio sam potrebu prijevoda Jaspersove *Opće psihopatologije* na hrvatski jezik. Kasnije sam, ne čekajući da se netko od hrvatskih nakladnika sam sjeti objaviti tu knjigu, nekima predlagao i sugerirao da to učine. No smatrali su da bi to bio nekomercijalan projekt i otklanjali tu ideju pretpostavljajući da bi za objavljivanje prijevoda »knjige stare sto godina« teško dobili potporu.

Kada sam ujesen 2010. godine došao na čelo Hrvatskog psihijatrijskog društva, otvorila mi se mogućnost pokretanja inicijative, odnosno donošenja odluke da HPD financira prevođenje knjige i tako potencijalnog izdavača oslobodi plaćanja tih troškova. Gotovo slučajan susret s akademikom Antom Stamaćem, koji mi je bio poznat kao, između ostalog, vrstan prevoditelj s njemačkog na hrvatski, pokrenuo je proces objavljivanja ove knjige. Moram biti iskren te dodati da je, u vrijeme kada smo se sreli u jednoj nakladničkoj kući, akademik Stamać u rukama imao jednu Jaspersovu filozofsku knjigu koju je upravo prevodio na hrvatski. Odmah mi je sinula misao da bi upravo akademik Stamać najbolje preveo i Jaspersovu *Opću psihopatologiju*. Slijedili su moj poziv na prevođenje, njegov načelan pristanak, sastanak u Klinici za psihijatriju »Vrapče« (gdje je trenutno sjedište Hrvatskog psihijatrijskog društva), njegovo preuzimanje Jaspersove *Opće psihopatologije* u originalu, na njemačkom, i u engleskom prijevodu, drugi sastanak i konačan dogovor o prijevodu – uz uvjet da mu netko od hrvatskih psihijatarata koji dobro poznaje hrvatsku psihijatrijsku terminologiju bude konzultant, načelan dogovor da će prijevod biti ponuđen Matici hrvatskoj (u kojoj je akademik Stamać jedan od čelnika i urednika). S obzirom na obujam posla (trebalo je prevesti gotovo tisuću stranica vrlo zahtjevnog teksta) procijenjeno je da će mu za prevođenje biti potrebne dvije godine. Prim. dr. sc. Miroslav Goreta, odličan poznavatelj psihijatrije i psihopatologije, a uz to psihijatar koji odlično poznaje njemački jezik, preuzeo je ulogu stručnog konzultanta za psihijatrijsku terminologiju. Tako je u osvit ljeta 2011. posao na prevođenju Jaspersove *Opće psihopatologije* krenuo. Akademik bi Stamać, nakon što bi preveo određenu cjelinu, taj prijevod dostavljao meni, ja sam ga prosljeđivao Goretu, Goreta bi dao svoje opservacije i onda bismo, na sastanku u »Vrapču«, Stamać, Goreta i ja analizirali i usklađivali terminologiju. To nije bio lak posao! Akademik Stamać je težio da se ovim prijevodom postave hrvatski jezični i terminološki standardi na psihijatrijskom odnosno psihopatologijskom području. Na blaga sučeljavanja s činjenicom da bi hrvatskim psihijatrima, ali i drugim čitateljima, terminologija koju on nudi, a uz vrlo zgusnut i prosječnom potencijalnom čitatelju teško razumljiv tekst, pisan teškim »jaspersovskim stilom«, mogla biti teže razumljiva i da bi ih to moglo odvratiti od čitanja knjige, reagirao je kao i Jaspers kada mu je prigovoreno da je knjiga studentima preteška – rekao je da jezične standarde ne treba snižavati, jer oni kojima je knjiga namijenjena trebaju, mogu i moraju težiti visokim standardima hrvatskog jezika te da bi upravo ovako važna psihijatrijska knjiga trebala biti osnova hrvatskog jezičnog i terminološkog standarda na području psihopatologije, psihijatrije i psihologije. Nadam se da se u tome uspjelo.

Želja nam je bila da hrvatsko izdanje Jaspersove *Opće psihopatologije* objavimo 2013. godine povodom stote godišnjice njezina prvog izdanja. Međutim brzo smo shvatili da je to nerealno. Sljedeći termin koji smo pokušali uhvatiti bio je početak listopada 2014. godine, kada se održavao Šesti hrvatski psihijatrijski kongres. Namjera je bila knjigu predstaviti prilikom otvaranja kongresa, no u proljeće 2014., iako je prijevod bio dovršen, shvatili smo da bi svako brzanje moglo

rezultirati nizom grešaka koje bi umanjile vrijednost projekta. Slijedila je pomna lektura i korektura te Goretino ponovno iščitavanje teksta i ponovno ujednačavanje terminologije. Posebno zahtjevan posao predstavljao je prijevod ili, bolje rečeno, uređivanje kazala pojmova. No budući da knjigu nismo uspjeli objaviti povodom stote obljetnice njezina prvog izdanja, mogli smo se, kad smo na nju već čekali toliko, strpjeti još malo. Pa i rađanje prvog izdanja na engleskom jeziku trajalo je četiri godine (od 1958. do 1962).

Prevođenje i objava *Opće psihopatologije* na hrvatskom jeziku bila je teška i zahtjevna zadaća, ali i vrlo radostan, ugodan i poučan posao. Nadamo se da je to učinjeno u skladu s htijenjima i željama svih nas koji smo radili na ovoj knjizi te da će ovaj prijevod Jaspersove *Opće psihopatologije* hrvatskim psihijatrima i hrvatskoj psihijatriji donijeti isto ono zadovoljstvo i korist koje smo i mi osjetili. Isto se tako nadamo – držeći da uloga ove knjige nije iscrpljena samo njezinim praktično psihijatrijskim značenjem, nego da je ona i dio opće kulture – da je njezinim prijevodom i objavljivanjem s hrvatske publicističke karte uklonjena praznina čiju veličinu uočavamo tek nakon što smo je napokon ispunili. Također se nadamo da ovaj prijevod akademika Stamaća, kako je i on sam želio, pridonosi standardizaciji hrvatske jezične terminologije na području psihopatologije, psihijatrije i psihologije. (Spomenut ću samo kako se u hrvatskoj psihijatriji sve češće umjesto pojma »sumanuta ideja« upotrebljava neprimjereni anglizam »deluzija« – stoga ne čudi da se u poznatom filmu Rona Howarda *Genijalni um /A beautiful mind/* »sumanute ideje« prevode kao »iluzije«, što je i jezično i značenjski pogrešno.)

Nakon ovog opisa okolnosti u kojima Jaspersova *Opća psihopatologija* postaje dostupna na hrvatskom jeziku, slijedi kratak osvrt na autora i okolnosti u kojima je prije sto godina pisao knjigu, te nekoliko opservacija i natuknica o samoj knjizi. Napomenut ću da se u ovom predgovoru od mene ne može i ne treba očekivati detaljnija analiza autora (kao psihijatra, psihologa i filozofa) i knjige (kao temeljnog udžbenika opće psihopatologije). Naime sve što bih napisao o Jaspersu i njegovoj *Općoj psihopatologiji*, pa i kada bi mi moje ograničeno znanje to dozvoljavalo, bilo bi blijedo u odnosu na veličinu autora i značenje njegova djela, odnosno onoga što u knjizi piše, na kojim osnovama piše i kako piše. Ovu knjigu treba čitati i proučavati, a njezin sadržaj i metode ugraditi u rad s psihijatrijskim bolesnicima.

Karl Jaspers i njegova *Opća psihopatologija*

Karl Jaspers (rođen 1883. u Oldenburgu u Njemačkoj – umro 1969. u Baselu u Švicarskoj) veliki je njemački psihijatar, psihopatolog i filozof. Napisao je tridesetak knjiga (među kojima su najpoznatije *Opća psihopatologija*, *Um i egzistencija*, *Filozofija egzistencije*, *Istina i znanost*, *Pitanje krivnje*, *O političkoj odgovornosti Njemačke*, *Nietzsche*, *Duhovna situacija vremena*), a iza sebe je ostavio i tisuće kartica rukopisa – nedovršenih radova, raznih bilješki i prepiski s

poznatim psihijatrima i filozofima svog doba. Iako je po osnovnoj naobrazbi bio medicinar i psihijatar i iako je napisao jednu od najznačajnijih knjiga u psihijatriji, poznatiji je kao filozof egzistencije.

Premda prvotno zainteresiran za filozofiju, odlučio se za studij medicine (nakon što je, vjerojatno pod utjecajem oca pravnika, bio počeo studirati pravo) jer, po njegovu uvjerenju, taj studij najbolje osvjetljava čovjeka, njegov život i izazove ljudskog postojanja. Medicinu je studirao na sveučilištima u Berlinu, Göttingenu i Heidelbergu, gdje 1908. godine okončava studij. Odmah po završetku studija napisao je doktorsku disertaciju pod naslovom *Nostalgija i zločin (Heimweh und Verbrechen)*. Vrlo brzo nakon toga, u veljači 1909., dobiva mjesto znanstvenog asistenta na psihijatrijskoj klinici sveučilišta u Heidelbergu. Na čelu klinike bio je slavni neuropatolog Franz Nissl, a uz njega izvrsna i poticajna skupina kolega asistenata (među njima Karl Wilmanns, Hans Gruhle, Kurt Schneider, Erik Homburger, i Wilhelm Mayer-Gross i nekoliko drugih), koji će postati korifeji i nositelji slavne hajdelberške psihijatrijske škole.

Jaspers se zbog boležljivosti, ali još više zbog interesa i opredjeljenja za istraživanje i znanost, nije opredijelio za klasični klinički rad. Želio je naime proučavati psihijatriju neopterećen nekim posebnim modelom i autoritetom učitelja, »na svoj osoban način«. Zamolio je Nissla da radi u knjižnici te da radi s pacijentima za koje je bio posebno zainteresiran, a ovaj mu je to odobrio (to mu je mogao dozvoliti i zato što je Jaspers radio volonterski, bez plaće). U to vrijeme, u toj hajdelberškoj psihijatrijskoj školi, Jaspers piše svoju *Opću psihopatologiju* koju objavljuje 1913. godine.

Na klinici za psihijatriju Jaspers ostaje do 1915. kada dobiva mjesto docenta psihologije na Hajdelberškom sveučilištu. Godine 1921. prelazi na Katedru za filozofiju gdje postaje redovnim profesorom. Kao protivnik nacionalsocijalizma i totalitarizma uopće, kritički je pisao o nacizmu pa je 1937. godine prisilno umirovljen. Prijatelji su mu isposlovali dozvolu za odlazak u Švicarsku, no s obzirom da njegova supruga, Židovka, nije dobila dozvolu napustiti Njemačku, ostaje u Heidelbergu iako je postojala stalna opasnost da i on i supruga završe u logoru. Na svoju katedru filozofije u Heidelbergu vraća se 1945. godine. Tri godine kasnije, 1948. godine, odlazi na sveučilište u Basel gdje ostaje do kraja života. Bio je u intenzivnoj komunikaciji s najznačajnijim europskim filozofima egzistencije (Martinom Heideggerom, Jean-Paulom Sartrom, Albertom Camusom, Paulom Ricœurom, Williamom A. Earleom, Hans-Georgom Gadamerom, Hannah Arendt i drugima) te je značajno utjecao na njihovo filozofsko mišljenje. Umro je 1969. u 86. godini života kao jedan od najvećih i najproduktivnijih filozofa dvadesetog stoljeća.

Jaspers je jedan od tvoraca ili, bolje rečeno, utemeljitelj fenomenološke psihopatologije. Temelje joj je udario svojim kolosalnim djelom, knjigom *Opća psihopatologija*. Napisao ju je na poticaj i zamolbu poznatog izdavača Ferdinanda Springera, a nakon što je bio objavio nekoliko značajnih radova koji su naznačili

tu temu. Na knjizi je počeo raditi u svojoj dvadeset i osmoj godini (1911), a završio ju je s nepunih trideset godina (1913). Tada, 1913. godine, izlazi njezino prvo izdanje. Gotovo pola stoljeća kasnije Jaspers je priredio, kao prošireno i dopunjeno, sedmo izdanje *Opće psihopatologije*, koje izlazi 1959. godine. Nakon toga nije se vraćao ovoj knjizi.

Desetljeće u kojem je Jaspers objavio svoju *Opću psihopatologiju* vrlo je značajno i jedno je od najproduktivnijih u povijesti psihijatrije. U to je vrijeme Emil Kraepelin objavio definitivno izdanje svoga udžbenika (1909), Eugen Bleuler uveo u psihijatriju pojam »shizofrenija« (1906), a Alois Alzheimer opisao (1907) psihički poremećaj koji će kasnije biti nazvan po njegovu imenu. Sigmund Freud u tom desetljeću stvara temelje svoje psihoanalize te, kao i Jung i Adler, daje objašnjenja nastanka nekih psihičkih poremećaja. Jaspersova *Opća psihopatologija* vrhunac je produktivnosti tog desetljeća.

Kada je Jaspers započeo sa svojim znanstvenim radom, nije postojao opće prihvaćen, znanstveno utemeljen i logičan pristup u istraživanjima u psihijatriji. Nije bilo ni jasnog zajedničkog znanstvenog okvira i metodologije izučavanja pojavnosti psihijatrijskih poremećaja. Bilo je više samostalnih psihijatrijskih škola koje su se koristile svaka svojom terminologijom tako da među njima nije bilo razumijevanja.

U takvim okolnostima Jaspers nastoji sistematizirati glavne metode pristupa u psihopatologiji i tako naći putove do zajedničke terminologije. On je znao, pa je od toga i polazio, da su mnogi psihički poremećaji posljedica bolesti mozga (zato je zagovarao blizak savez s neurolozima). Međutim također je znao da su neki mentalni poremećaji posljedica nekog sukoba između želja i htijenja pojedinca i stvarnih životnih okolnosti. Čovjek nije samo prirodni stvor, nego i biće kulture. Zato je, po Jaspersu, psihopatologija kao znanost smještena između metoda kojima se prosuđuju zakoni prirode i zakoni povijesti, odnosno istraživanja u psihijatriji istovremeno su područje prirodnih (bioloških) i društvenih znanosti. Naime metode istraživanja psihopatoloških fenomena tipične za prirodne znanosti nisu mogle zahvatiti one dijelove ljudskog bića koji se ne mogu objasniti mehanicističkom uzročno-posljedičnom vezom, posebice ako ona nije temeljena na biološkoj uzročnosti (a za mnoge psihijatrijske simptome ni danas se ne može naći biološka uzročnost). Stoga je Jaspers proučavanju psihopatoloških fenomena pristupio metodama istaknutih filozofa Edmunda Husserla i Wilhelma Diltheya te politologa Maxa Webera. Pišući *Opću psihopatologiju*, ali i neke ranije radove, on u vlastita psihološka i psihopatologijska istraživanja implementira uvide i metode fenomenologije (osobito Husserlovu ranu fenomenologiju i Diltheyevu »deskriptivnu i analitičku psihologiju«). Fenomenologija (nauk o fenomenima) ovdje je »empirijski postupak; djelatnim ga održava čin priopćavanja od samih bolesnika«. Njezina je zadaća »zorno nam predočavati duševna stanja što ih bolesnici doživljuju u zbilji, promatrati ih u srodstvenim odnosima, omeđivati ih u svoj mogućoj oštini, ustanovljavati razlike i obilježavati ih čvrstim terminima«.

Jaspers pledira za fenomenološki nadahnutu interakciju između psihijataru i pacijenata koja zahtijeva napore koji nadilaze definiciju i katalogizaciju neuređenih mentalnih zbivanja (kao što su sumanute ideje i halucinacije). Psihijatar pokušava shvatiti ta zbivanja kao iskustva u svijesti pacijenta.

Na tim idejama, a s namjerom da »zahvati čovjeka u cjelini«, pisao je Jaspers, na pragu tridesete, svoju *Opću psihopatologiju*. Njome je utvrdio metode i naznačio daljnje putove istraživanja na području psihopatologije. Definirao je termine i rasvijetlio mnoge nepoznanice te, sabirući, klasificirajući i vrednujući gomilu podataka koje čitateljima, u prvom redu psihijatrima i psiholozima, daje na raspolaganje, naznačio potrebu stalnog učenja i promišljanja. Njegova je velika zasluga što je ovom knjigom pažnju psihijataru s bolesti usmjerio na bolesnika. Poznajući, promatrajući i istražujući psihopatološke fenomene kod svojih pacijenata, psihijatar će ne samo lakše dijagnosticirati duševni poremećaj nego i razumjeti pacijenta i pratiti uspješnost njegova liječenja.

Napisavši *Opću psihopatologiju* Jaspers je otplovio u druge vode – habilitira na psihologiji, a kasnije se sasvim posvećuje filozofiji egzistencije. Psihopatologiji se vraća samo prilikom pripreme četvrtog (1942) i sedmog (1959) izdanja *Opće psihopatologije*.

Kako je Jaspers vidio svoju knjigu i njezine ciljeve, najbolje se vidi iz njegovih predgovora prvom, drugom, trećem, četvrtom i sedmom izdanju.

Tako on u predgovoru prvom izdanju *Opće psihopatologije* 1913. navodi da »ova knjiga kani dati pregled nad svekolikim područjem opće psihopatologije, nad činjenicama i motrištima te znanosti«. Otklanja eventualni prigovor da je ona dogmatična i statična (do danas se fenomenološkoj psihopatologiji imputira statičnost) te kaže da »umjesto da dogmatički prikazuje ustanovljene rezultate, njoj je pretežito do toga da uvodi u probleme, pitanja, metode; umjesto do sustava na temelju kakve teorije, njoj je do sređena izlaganja s temelja metodološkog promišljanja«. O pristupu istraživanju u psihopatologiji i pisanju knjige Jaspers kaže da je to bio »pokušaj da se odredi mjesto svim empirijski utemeljenim smjerovima, svim područjima zanimljivima psihopatologiji, ne bi li se čitatelju – koliko je god to moguće – pribavio pravi pregled nad svekolikom psihopatologijom, ne samo nad kojim pukim osobnim mišljenjem, nad kakvom školničkom ili pomodnom strujom«. Gotovo eksplicitno govori o njezinoj ulozi u edukaciji i načinu učenja psihopatologije: »U psihopatologiji je međutim opasno jednostavno učiti samo gradivo: valja nam naime učiti ne samo psihopatologiju, nego učiti i psihopatologijski promatrati, psihopatologijski raščlanjivati, psihopatologijski misliti. Proučavatelju bih htio pripomoći u stjecanju sređena znanja, koje bi mu imalo ponuditi polazište pri novomotrenim fenomenima i omogućiti da znanje što ga tek valja steći smjesti na prikladno 'mjesto'.«

U predgovoru drugom i trećem izdanju (1919. i 1922) Jaspers se osvrće na određene primjedbe na svoju knjigu pa kaže da je »s medicinske strane iznese-

no mišljenje da je knjiga studentima preteška, jer da se bavi zadnjim i najtežim problemima«, no da je on pak »čvrsta uvjerenja da se neka znanost može pojmiti ili posvema, tj. iz njezinih središnjih problema, ili nikako« pa se zato ne želi prilagoditi najnižoj razini, jer »to drži naopakim«. Dodaje da se, naprotiv, »valja držati izvrsnih studenata, onih koji se bave proučavanjem radi same stvari, pa bili i u manjini«, a »budući da u naše dane izobrazba i duhovni rad padaju sve niže i niže, obveza nam je ne praviti kompromise«. Sa zadovoljstvom dodaje da je »ova knjiga doista našla put do studenata« te drži da je »u pravu želi li da i nadalje bude u studentskim rukama«.

Priređujući četvrto izdanje knjige (1941. i 1942. godine) Jaspers se vraća psihopatologiji, ona ga »postupno zaokuplja« te nakon trideset godina, imajući u vidu dotadašnje kritike i naputke (spominje profesore Kurta Schneidera i Friedricha Oehlkera) kao i rezultate istraživanja koja su u međuvremenu provedena, ne samo da knjigu »prerađuje«, nego »još jednom zacrtava cjelinu«. U predgovoru tog izdanja, koje zbog nacističke cenzure umjesto 1942. izlazi tek 1946. godine, Jaspers navodi da je namjena knjige »ostala nepromijenjena«, no da je njezina »izrada zahtijevala posve nov oblik«, i to zbog »obilja istraživačkih radnji tijekom proteklih dvaju desetljeća« kao i »produbljenja njegovih vlastitih temeljnih znanja«. Kaže da je knjiga »sebi postavila visok cilj«, da bi »glede svog predmeta rado udovoljila zahtjevima univerzalne težnje za znanjem« te da bi »htjela poslužiti i liječnicima, i svima koji se kao svojom temom bave čovjekom«. Kaže da mu je »zadaća bila usvajati gradivo obrađivano tijekom istraživanja, steći skupnu sliku te je zorno prikazati«, a »sve što su kao vlastiti obol znanju o oboljeloj ljudskoj duši prinijeli najprije psihijatri, pa internisti, psiholozi, psihoterapeuti, konačno biolozi i filozofi, valjalo je dobrano pretresti glede osnovnih obilježja te sjediniti raščlambom koja bi bila primijenjena zbilji; sjedinjujuće sredstvo bilo je tu metodološko rasvjetljavanje«. Naglašavajući da je tu zadaću moguće ispuniti »tek na neko vrijeme i uvijek nepotpuno«, misli »da mu je to ovaj put uspelo bolje no prije«.

Godine 1959. objavljeno je sedmo izdanje *Opće psihopatologije*. Priređujući ga, Jaspers se ponovo vratio psihopatologiji. Knjigu je dopunio i proširio. Prisjećajući se okružja u kome je knjiga nastala, u predgovoru ovog izdanja on navodi da je u hajdelberškoj psihijatrijskoj klinici »praćena žestokim rasprama, nastajala fenomenologija i razumijevajuća psihologija«. Gotovo pet desetljeća kasnije kaže: »Danas je razumijevajuća psihologija, a hrane je drugi, djelomice izdašni djelomice mutni izvori, postala neprijepornim dijelom psihijatrije. Pa kad moju knjigu prigodice ipak nazovu predstavnicom fenomenološkog smjera ili smjera razumijevajuće psihologije, to je tek napola točno, tako naime što joj je smisao obuhvatniji: razbistravanje metoda psihijatrije uopće, njezinih načina poimanja i putova istraživanja.« Dodaje da bi sada (u vrijeme priređivanja sedmog izdanja) »glede metodičnosti bilo moguće napisati bolju knjigu«, no da je to »zadaća kakva mlada istraživača, a mogao bi je ispuniti kad bi kritički usvojio ovdje dosegnutu metodičku svijest, proširio je i možda prenio u kakav novi pro-

stor«. On bi »takvu knjigu pozdravio s radošću«, no dok se ona ne pojavi, želi da ova »pomogne liječniku koji hoće naučiti ‘misliti’ psihopatologijski«.

Sedmo je izdanje *Opće psihopatologije* i njezina definitivna verzija. Nakon njega, na njemačkom jeziku izašla su još dva nepromijenjena izdanja. Ovaj je hrvatski prijevod, prijevod devetog njemačkog izdanja.

Ova knjiga, uz uvod i dodatak, sadrži šest dijelova. U prvom su dijelu opisane »pojedinačne činjenice duševnog života«, u drugom »razumljivi sklopovi duševnog života«, a u trećem »kauzalne veze duševnog života«. U četvrtom se dijelu raspravlja o »poimanju ukupnosti duševnog života«, u petom o »abnormnoj duši u društvu i povijesti« (»Psihijatrija se od ostale medicine razlikuje i po tome što čovjekovu dušu, sav njezin otisak, shvaća tako da čovjek nije samo prirodni stvor nego i biće kulture«, kaže Jaspers.), a u šestom o »cjelini čovjekove naravi«. U prvih pet dijelova Jaspers je, kako sam kaže, empirist koji se nastoji usprotiviti teorijskoj dogmatici, a u šestom je dijelu dao mjesta filozofskim pitanjima.

U uvodu Jaspers definira zadaće opće psihopatologije, govori o razgraničenju opće psihopatologije prema drugim disciplinama, temeljnim pojmovima i metodama. S druge strane, u »Dodatku« je riječ o »pregledu« bolesnika, o njihovu »liječenju«, o »prognozi«, a tu je i osvrt na »povijest psihopatologije« kao znanosti. Samo se dakle u »Dodatku« opisuju praktične zadaće.

Opću psihopatologiju definira neizravno – ne navodi njezinu klasičnu definiciju, nego govori o predmetu i području vladavine psihopatologije. Predmet su psihopatologije, kaže, »zbiljski duševni procesi, njihovi uvjeti i uzroci te njihove posljedice«, a »područje vladavine psihopatologije proteže se i na svu duševnost obuhvatljivu pojmovima konstantna značenja i priopćivosti«.

Razgraničavajući psihopatologiju i psihijatriju Jaspers govori o »psihijatriji kao praktičnom zvanju i psihopatologiji kao znanosti«. Kad se psihijatru, radi liječenja, savjeta, njege ili čega drugoga, povjeri čovjek pojedinac, on će, »da bi u takvim izdvojenim slučajevima bio dorastao zahtjevima koji se postavljaju pred njega, kao psihopatolog poći u potragu za općim pojmovima i pravilima. I dok je psihijatar, obavljajući svoj praktični poziv, zapravo, živa, shvaćajuća i djelatna osobnost, kojoj je znanost tek jedno od pomagala, psihopatologu je ta znanost svrha.« Dok je dakle predmet psihijatrije čovjek pojedinac, »predmet je psihopatologije zbiljsko svjesno psihičko zbivanje«.

Kada pak govori o razgraničenju psihopatologije i psihologije, navodi da psihologija proučava »duševni život što ga zovu normalnim«, a da je »psihopatologu studij psihologije u načelu jednako neophodan kao i somatskom patologu studij fiziologije«. Kao što su u somatskoj medicini »fiziologija i patologija stvarno upućene jedna na drugu, služe se istim temeljnim pojmovima i uzajamno prelijevaju bez jasnih granica, tako ni psihologija i psihopatologija načelno nisu razdvojene. Pripadaju jedna drugoj, uzajamno uče jedna od druge. Među njima ne postoji oštra granica, a mnogim se pitanjima bave i psiholozi i psihopatolozi.«

Završne napomene

Završavajući uvod razmatranjem zadaće psihopatologijske izobrazbe Jaspers kaže: »Moja bi knjiga htjela čitatelju pomoći steći kakvu-takvu psihopatologijsku izobrazbu. Jednostavnije je, doduše, naučiti kakvu shemu pa s nešto spremnih odgovora naizgled biti dorastao svemu. Izobrazba raste iz znanja o granicama u sređenu znanju i moći zornog mišljenja, vična gibati se u svim smjerovima. U izobrazbu psihijatra spada vlastito iskustvo uz vazda spreman posjed zornosti – što ne može dati nijedna knjiga – a potom i pojmovna jasnoća te mnogosmjerna gibljivost shvaćanja – potonje bi htjela poticati baš moja knjiga.«

Jaspersova *Opća psihopatologija* bila je, i još je uvijek, veoma dobro prihvaćena u znanstvenim i stručnim krugovima. Njezina je zasluga što je škola fenomenologije, sa svojim razvijenim ograncima, najznačajnija škola i današnje njemačke psihijatrije. Mnogi studiji medicine se i danas njome koriste kao sveučilišnim udžbenikom. I to svjedoči da vrijednost ovog djela ne blijedi. Naime, unatoč brojnim znanstvenim otkrićima i spoznajama, većina problema koji je Jaspers naveo 1913. i danas su problemi u psihijatriji. I zato je ova knjiga i sada jednako aktualna kao prije sto godina kada je izašlo njezino prvo izdanje.

Hrvatsko je izdanje plod suradnje Matice hrvatske, izdavača koji je uvijek znao odabrati i objaviti najznačajnija djela ne samo nacionalne kulture nego i svjetske kulturne baštine, Klinike za psihijatriju »Vrapče«, koja je do sada izdala preko pedeset psihijatrijskih knjiga koje su trajno obogatile hrvatsku psihijatrijsku publicistiku, te Hrvatskog psihijatrijskog društva kojemu je ovo tek treća knjiga, a koje je financijski pomoglo prevođenje.

Ne mogu a da se ne osvrnem na Kliniku za psihijatriju »Vrapče« kao suizdavača ove knjige. U »Vrapču« je začeta, rođena i stasala hrvatska psihijatrija, i to na tradicionalnoj njemačkoj psihijatrijskoj školi koju najbolje predstavlja Jaspersova *Opća psihopatologija*. Naraštaji su »vrapčanskih« psihijatara izravni (Rohaček, Žirovčić, Šimsa, Stanojević, Barbot, Herceg, Gostl, Sušić, Horecki, Glaser, Župić, Julius) ili neizravni (Turčin, M. Pecotić, Stanetti, Dürrigl, Pospišil-Završki, Matijaca, Folnegović-Šmalc, Goreta) učenici te škole. Svi su oni, svaki u svom vremenu, prenosili zasade te škole u »Vrapče«, a time i u hrvatsku psihijatriju. A nešto su i sami dali toj školi. Velika je čast za »Vrapče« i hrvatsku psihijatriju što je Jaspers u svojoj *Općoj psihopatologiji* citirao rad hrvatskog psihijatra, kasnijeg ravnatelja bolnice »Vrapče«, dr. Josipa Glasera. Naime Glaserov članak »Delikt umorstva kao simptom početka shizofrenije« (»Tötungsdelikt als Symptom von beginnender Schizophrenie«, *Z. Neur.* 150, 1 1934) Jaspersu je poslužio da u svojoj knjizi napiše: »Posebno su zastrašni događaji umorstva u početnom stadiju ili u samom početku shizofrenije. Nema tu zadovoljavajuće motivacije, čin je obavljen bešćutnom hladnoćom, nema ni uvida ni kajanja, ti ljudi nekom otuđenom ravnodušnošću govore o tome što su počinili. Već doista oboljele ljude ne prepoznaje njihova okolina, pa ni liječnici, oni se sami drže zdravima, samo što,

eto, njihov čin nije moguće doista razumjeti. I tek nakon nekog vremena dolazi se do sigurne dijagnoze.« Ovaj se Glaserov rad, uz poslovičnu napomenu da ga je citirao Jaspers, i danas često navodi u hrvatskoj forenzičko-psihijatrijskoj literaturi. Nije dakle neočekivano da su u takvom okružju realizirani prijevod i objavljujuće Jaspersove *Opće psihopatologije*. Isto tako treba očekivati da će preko Klinike za psihijatriju »Vrapče«, najvećeg i najvažnijeg hrvatskog centra za edukaciju iz psihijatrije, Jaspersova *Opća psihopatologija*, sada na hrvatskom jeziku, ponovo postati temeljna knjiga za učenje psihopatologije.

Na kraju želim zahvaliti svima onima koji su na bilo koji način pridonijeli da ova knjiga, *Opća psihopatologija* Karla Jaspersa, ugleda svjetlo dana na hrvatskom jeziku. U prvom redu zahvaljujem akademiku Anti Stamaću koji je uložio ogroman trud prevodeći ovu knjigu s njemačkog izvornika. Težio je ostati dosljedan duhu Jaspersova stila i jezika te postaviti jezične standarde na području psihopatologije. Nadam se da je u tome uspio. Veliku zahvalnost zaslužuje dr. Miroslav Goreta koji je napravio ogroman posao usklađivanja stručne psihijatrijske terminologije s hrvatskim jezičnim psihijatrijskim standardom. Hvala Matici hrvatskoj koja se prihvatila velikog posla izdavanja ove knjige, a posebno glavnoj urednici Matice hrvatske, gospođi Romani Horvat, koja je, prepoznavši značenje ovog projekta od prvoga dana zdušno radila na njegovoj realizaciji. Isto tako hvala izvršnom uredniku Luki Vukušiću na uloženom trudu. Hvala Nevenu Osojniku i Pavlu Damjanoviću koji su napravili prijelom, hvala Željku Podoreškom na koricama, hvala Vesni Zednik i Sandri Tribuson na lekturi i korekturi. Velika hvala recenzentima hrvatskog izdanja Jaspersove *Opće psihopatologije* Draženu Begiću i Pavu Filakoviću.

I sasvim na kraju, zahvaljujem svima koji će, čitajući ovu knjigu, proučavajući je, učeći iz nje i promičući njezin značaj u hrvatskoj psihijatrijskoj zajednici, ali i u kulturnoj javnosti, pridonijeti daljnjem razvoju psihopatologije kao znanosti i psihijatrije kao prakse usmjerene prema bolesniku pojedincu na ovim našim hrvatskim prostorima.

Vlado Jukić